

Småsvalting finns på den svenska rödlistan över hotade arter och är placerad i kategorin starkt hotad (EN). Den är även fridlyst. Arten har under de senaste årtiondena minskat betydligt i antal växtplatser. Småsvalting är en av de mest skyddsvärda växterna i vårt land och för att försöka bryta den negativa utvecklingen har Naturvårdsverket låtit utarbeta ett åtgärdsprogram som har som mål att gynna arten.

Eftersom småsvalting bara förekommer i Östersjöområdet finns en stor del av världspopulationen i Sverige och vårt land har ett stort ansvar för att bevara arten och skydda dess växtplatser. Småsvalting är också en prioriterad växtart i EU:s habitatdirektiv, vilket innebär att Sverige åtagit sig att skydda arten inom EU:s nätverk Natura 2000.

Småsvalting består av en rosett ljusgröna, smala, gräslika undervattensblad som kan bli 20–40 cm långa. Den växer så gott som alltid helt nedsänkt på sandiga, ibland något dyöverdragna bottnar på cirka 0,3–2 meters djup i klart, måttligt näringsrikt vatten. Vanligtvis förekommer den i brackvatten men i Mälaren även i sötvatten. Den klarar inte konkurrens från storvuxna vattenväxter och förekommer därför i områden med i övrigt ganska lite vattenvegetation.

Vid blomningen under högsommaren kommer det fram en eller några få glea blomställningar i rosettens mitt. Blomställningarna är kortare än bladen och når nästan aldrig ovanför vattenytan. När blomning sker under vattnet öppnar sig inte blommorna utan självbefruktas redan i knoppstadiet. I mycket sällsynta fall, om vattenståndet är lågt i samband med blomningen, kan det hända att blomställningarna hamnar ovanför vattenytan och de rätt oansenliga blommorna med tre vita kronblad öppnar sig.

Foto: Anders Jacobson

Rödlistan

Den svenska rödlistan upprättas av Art-Databanken och fastställs av Naturvårdsverket. Listan uppdateras vart femte år. I rödlistan klassificeras växter och djur i olika hotkategorier beroende på hur stor risken är att arten ska försvinna ur landet

Rödlistans kategorier:

RE – Försvunnen

CR – Akut hotad

EN – Starkt hotad

VU – Sårbar

NT – Missgynnad

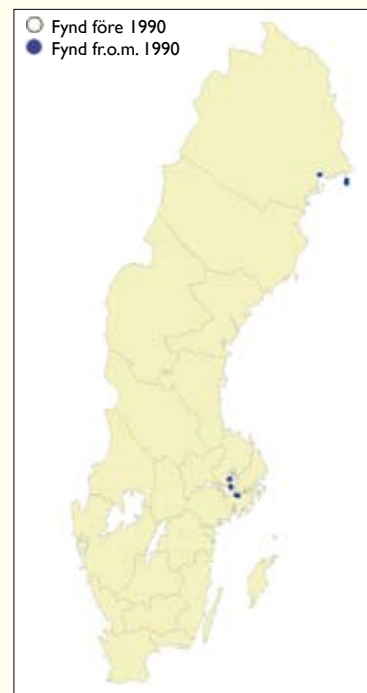
DD – Kunskapsbrist

Foto: Mats Gothnier

Foto: Peter Erixon

Småsvaltning finns utanför Sveriges gränser bara på finska sidan av Bottenviken och i den ryska delen av Finska viken och ingen annanstans i världen.

Småsvaltning

var förr vanligare i Sverige. Fram till mitten av 1900-talet förekom den ganska allmänt på stränderna av Ekolns fjärdsystem i nordöstra Mälaren. På 1700-talet uppgavs den till och med från Fyriskan vid Uppsala, en växtplats som är helt otänkbar idag. Numera verkar den vara helt försvunnen från Ekoln och återfinns bara i den östra delen av egentliga Mälaren och i den tämligen isolerade Stora Ullfjärden norr om Bålsta. I början på 1900-talet hittades småsvaltning även i sjön Roxen i Östergötland. Därifrån har den dock med största sannolikhet försvunnit liksom från fjärdarna utanför Nyköping där den sågs ända in på 1960-talet. Lokalerna på den svenska sidan av Bottenviken är tämligen nyupptäckta (slutet av 1990-talet) och man vet inte så mycket om artens historia i detta område.

Alltför stor tillförsel av näringsämnen till vattnet har lett till övergödning, algbloomning och igenväxning som resulterat i att småsvaltningen minskat och försvunnit. Upphörd vasslätter, minskat strandbete och exploatering av stränderna har också spelat stor roll. I Mälaren är situationen för småsvaltning bekymmersam. De gamla hoten kvarstår alltjämt och ingen av de aktuella växtplatserna är helt ohotad. I Bottenviken är hoten troligen mindre men man vet inte mycket om arten i detta område, varför det är viktigt med kontinuerliga uppföljningar av de kända lokalerna.

Om du vill läsa mer om småsvaltning eller om floraövervakning kan du besöka följande hemsidor:

Svenska Botaniska Föreningen:
www.sbf.c.se

ArtDatabanken:
www.artdata.slu.se

Naturvårdsverket:
www.naturvardsverket.se

Länsstyrelserna:
www.lst.se

Floraövervakning

Sveriges miljömål slår fast att alla arter ska förekomma i livskraftiga bestånd. Att kartlägga förekomsten av hotade växter är en viktig del i arbetet med att bevara arter och biologisk mångfald.

Projekt Floraväktarna är ett nätverk av växt- och naturintresserade personer som besöker de hotade arternas växtplatser för att räkna antalet plantor, upptäcka eventuella förändringar eller andra oroande faktorer. Floraväktarnas rapporter ligger till grund för en del av miljöövervakningen

och floravårdsarbetet i landet.

Andra viktiga delar i bevarandearbetet är nätverket Natura 2000 och arbetet kring åtgärdsprogrammen.

Naturvårdsverket har gett länsstyrelserna i uppdrag att ta fram åtgärdsprogram för ett antal hotade kärlväxter som inte klarar att överleva utan särskilda åtgärder. Programmen är inte formellt bindande men syftar till att vara vägledande för arbetet med att bevara dessa arter i landet.

Natura 2000 är ett nätverk av EU:s mest

skyddsvärda naturområden. Natura 2000-områden finns i alla medlemsländer och ska hejda utrotningen av arter och livsmiljöer. Ett fyrtiotal av Sveriges kärlväxter ingår i nätverket.

Vill du veta mer om floraövervakning eller informera om någon lokal för småsvaltning hör gärna av dig till margareta.edqvist@telia.com som är samordnare för Floraväktarna.

Vill du diskutera kring skötsel eller åtgärder för en specifik lokal kontakta din länsstyrelse.

Svenska Botaniska Föreningen
Världsnaturfonden WWF
ArtDatabanken